

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Statsvetenskapliga institutionen

”Man skulle ha någon rik farbror”

En studie om hinder för en jämnare rekrytering till högskolan

Kandidatuppsats i

Statsvetenskap

HT 07

Kristina Johansson

Handledare Anders Fredriksson

Abstract

Studien behandlar problemet med den sociala snedrekryteringen till högskolan. Det är en skillnad i fördelningen mellan den grupp som studerar på högskolan och gruppens storlek i övriga befolkningen vilket innebär en social snedrekrytering till högskolan. Frågan som kommer att besvaras är vilka hinder som finns för en jämnare rekrytering till högskolan och hur de hindren kan undanröjas. Materialet utgår från nio intervjuer gjorda på personer som studerar på ABF:s vuxenutbildning i Göteborg som tillhör gruppen arbetarklass respektive medelklass. Resultatet visar att hindren motvilja att ta lån samt hindret om studieformen med mycket eget ansvar var specifikt för gruppen arbetarklass. Bland förslagen hur hindren för en jämnare rekrytering kan elimineras är förslaget om subventionerade studentbostäder unikt för gruppen arbetarklass. I den avslutande policyrekommendationen presenteras ett förslag om ett generösare studiemedelssystem för att minska snedrekryteringen och även subventionerade studentbostäder diskuteras.

Sökord: Social snedrekrytering, studiemedel, studieskuld, motvilja att ta lån, räntefritt studielån

INNEHÅLL

1. Inledning	s. 3
1.2 Disposition	s. 5
2. Tidigare Forskning	s. 5
2.1 Vilka hinder finns för en jämnare rekrytering till högskolan?	s. 8
2.2 Individuella faktorer	s. 8
2.3 Institutionella faktorer	s. 11
2.4 Syfte och frågeställningar	s. 14
3. Tillvägagångssätt	s. 15
3.1 Val av intervjupersoner	s. 16
3.2 Intervjuerna	s. 17
4. Analysschema	s. 18
5. Resultat	s. 21
5.1 Hinder för att studera vidare på högskolan	s. 21
5.2 Hur skulle hindren för att studera på högskolan kunna minska?	s. 25
6. Slutsatser och policyrekommendation	s. 27
7. Källförteckning	s. 30
Bilaga 1: Intervjuguide	s. 32

TABELLFÖRTECKNING

Tabell 1 Hammarströms analysschema för hinder och underlättande motiv till högskolestudier	s.19
Tabell 2 Hinder för högskolestudier enligt intervjupersonerna på ABF:s vuxenstudier i Göteborg	s. 22
Tabell 3 Förslag på hur hindren för högskolestudier kan elimineras enligt intervjupersonerna på ABF:s vuxenstudier i Göteborg	s. 26
Tabell 4 Hinder specifika för gruppen arbetarklass att studera på högskola	s. 28
Tabell 5 Förslag från gruppen arbetarklass på hur hindren för att studera på högskola arbetarklass kan elimineras	s. 28

1. INLEDNING

Det övergripande utbildningspolitiska målet som Sverige har handlar om att vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa. Att utbildning ska präglas av rättvisa innebär att det ska vara en jämn fördelning mellan de grupper som studerar på högskolan.¹

Läsåret 2003/04 kom 24 % av nybörjarna på högskolan från arbetarhem medan 28 % kom från högre tjänstemannahem. Om rekryteringen till högskolan skulle vara representativ för Sveriges befolkning skulle en tredjedel komma från arbetarhem och en fjärdedel komma från högre tjänstemannahem.² Det är en skillnad i fördelningen mellan den grupp som studerar på högskolan och gruppens storlek i övriga befolkningen vilket innebär en social snedrekrytering till högskolan. Studenterna från arbetarhem skulle behöva vara 11 procentenheter fler och studenterna från tjänstemannahem skulle behöva vara tre procentenheter färre för att det ska vara en jämn social rekrytering till högskolan. Regeringen har satt upp ett mål om att minst hälften av varje årskull ska ha påbörjat högskolestudier innan 25-års ålder och statistik visar att det fortfarande är en bit kvar tills målet är uppnått.³ Det finns flera olika skäl till att ha en jämn rekrytering till högskolan. De vanligaste skälen som diskuteras är effektivitetsskäl, representativitetsskäl och rättviseaspekter.⁴ Snedrekryteringen är ineffektiv eftersom det innebär en stor samhällsekonomisk förlust om begåvade personers förmågor inte utnyttjas fullt ut. En social snedrekrytering till högskolan är också orättvis eftersom det skapas stora skillnader mellan olika grupper i samhället. Representativitetsproblemet är en följd av snedrekryteringen och handlar om att högutbildade återfinns i större utsträckning på ledande positioner i såväl den offentliga sektorn som den privata sektorn i samhället. Om politiska beslutsfattare inte är representativa för befolkningen skapar det ett demokratiskt problem.

Tidigare kvantitativ forskning visar att rättvise-, effektivitets-, och representativitetsproblematiken är högst aktuell än idag vilket innebär att rekryteringen till högskolan fortfarande är ineffektiv och orättvis. Därför kan snedrekryteringen ännu idag betraktas som ett samhällsligt problem eftersom högre utbildning är ojämnt fördelad bland olika sociala grupper. Av bl.a. rättvise- och

---

1 Josefsson och Unemo 2003 s. 9

2 Gillström och Foss 2004 s. 1

3 Regeringen Regeringsbeslut 2006-06-14 I:4, 1.1.1.1 Verksamhetsgren grundläggande högskoleutbildning med stödfunktioner Mål 1

4 Josefsson och Unemo 2003 s. 18

effektivitetsskäl agerar svenska staten fördelningspolitiskt inom utbildningspolitiken. Rättviseskälet handlar om att en jämnare fördelning av kunskaper och kompetens bland alla samhällsklasser, ska leda till mer jämlika livschanser och ett utjämnande av klasskillnader. Effektivitetsmotivet handlar om att det blir en ineffektiv resursfördelning i samhället om endast vissa grupper utbildas och alla grupper behöver tas tillvara för en optimal ekonomisk utveckling i samhället.⁵ Eftersom det görs stora ekonomiska satsningar på gratis högre utbildning och subventioner i form av studiemedelssystemet är det även ekonomiskt samhälleligt intressant på vilket sätt ett gemensamt finansierat utbildningssystem kommer befolkningen till del.

Tidigare forskning visar att det råder en social snedrekrytering till högskolan och det finns en viss kunskap och förklaringsfaktorer till problemet. Det finns dock få tidigare studier som gjorts efter den senaste förändringen i studiemedelssystemet som skedde 2001 då bidragsdelen höjdes. De tidigare studier som gjorts är kvantitativa och därför är det aktuellt med nya studier och med en kvalitativ studie som komplement till redan tidigare gjorda kvantitativa. Denna uppsats ambition är att beskriva *orsakerna till varför arbetarklassen är underrepresenterad på högskolan och hur hinder för en jämnare rekrytering kan elimineras*. Uppsatsen har ambitionen att vara teoriutvecklande och bidra till ytterligare kunskap om vilka hinder som finns för att minska snedrekryteringen. Reuterberg och Svensson konstaterar i sin utredning att ett mer generöst utformat studiemedelssystem skulle kunna vara en väg att få en jämnare rekrytering till högskolan.⁶ Dock föreslår de inte hur en sådan utformning skulle se ut vilket gör det intressant att genomföra samtalsintervjuer för att identifiera faktorer som de tidigare kvantitativa studierna inte haft möjlighet att upptäcka. Resultaten i min studie kommer att kunna utgöra en policyrekommendation beträffande vilka hinder som finns för en minskad snedrekrytering och hur de kan minskas.

För att kunna svara på varför arbetarklassen är underrepresenterad på högskolan behöver en jämförelse göras mellan den grupp som är underrepresenterad och den överrepresenterade gruppen. Genom att göra en sådan jämförelse är det möjligt att se vilka kategorier av motiveringar angående hinder för högskolestudier som överensstämmer respektive skiljer sig mellan grupperna och på så sätt få reda på vilka motiveringar som är specifika för respektive grupp. Studien är kvalitativ och kommer därför kunna bidra med nya förklaringar till vilka hinder det finns för en jämnare

---

5 Erikson och Jonsson 1993 s. 31

6 Reuterberg och Svensson 1992 s. 102

rekrytering till högskolan. Gruppen som är aktuell för studien är studerande på ABF:s vuxenutbildning, Odinsskolan i Göteborg, och vars klasstillhörighet är arbetarklass respektive medelklass.

1.2 Disposition

Denna uppsats har sex kapitel. Kapitel två behandlar i korthet den tidigare forskning som finns om social snedrekrytering till högskolan i Sverige och även studiens syfte och frågeställningar. Syftet är att ge läsaren en överblick över forskningsområdet. I samma kapitel presenteras syfte och frågeställningar och de avgränsningar som gjorts i denna studie. Kapitel tre syftar till att diskutera en lämplig metod för uppsatsen. Kapitel fyra beskriver det analysverktyg som kommer att användas i uppsatsen. I kapitel fem beskrivs hinder som de studerande vuxenstudieeleverna upplever med att studera vidare på högskola. I samma kapitel analyseras de empiriska resultaten och jämförs med tidigare forskning och studier inom området. Sjätte kapitlet presenterar studiens slutsats och ett förslag för att minska snedrekryteringen. Uppsatsen avslutas med källförteckning och bilagor.

2. TIDIGARE FORSKNING

Eriksson och Jonsson har gjort den mest omfattande studien på social snedrekrytering i Sverige. I den studien använder de sig av material från flera andra forskare bland annat Reuterberg och Svensson som gjort en studie över studiemedlets rekryterande effekter. Hammarström har gjort studien *Varför inte högskola?* som presenterar vilka hinder som ungdomar upplever med att börja studera på högskola. Bourdieu behandlar snedrekryteringen på ett mer teoretiskt plan och ligger till grund för flera empiriska studier inom området. Ranehill har gjort en litteraturstudie över området där hon har studerat de ovanstående författarna och sammanställt vilka hinder för en jämnare rekrytering som den befintliga litteraturen presenterar. Min studie har inspirerats av Ranehills struktur och det sätt hon kategoriserar typer av hinder. Eftersom den tidigare forskningen jag funnit inom området är kvantitativ kommer min kvalitativa studie att kunna komplettera med nya typer av hinder som de tidigare studierna inte haft möjlighet att identifiera.

Den sociala snedrekryteringen till högskolan i Sverige har minskat mellan 1930 och 1970 vilket är unikt jämfört med de flesta andra industrialiserade länder.⁷ Att snedrekryteringen har minskat i

---

7 Ranehill 2002 s. 4

Sverige har främst att göra med en ökad inkomstutjämnning och ökad ekonomisk trygghet. Här skiljer sig Sverige från exempelvis USA där också snedrekryteringen minskat men inte beroende på att klassklyftorna har minskat utan på grund av att utbildningssystemet har utvidgats och fler har haft möjlighet att bedriva högre studier.⁸ Dessutom har de reformer som skett inom det svenska utbildningssystemet konsekvent syftat till att minska snedrekryteringen.⁹

För att kunna relatera min studie till tidigare forskning behövs en klassifikation över indelningen av samhällsklasser. Definition av samhällsklasser är inte helt enkel och jag har valt samma definitioner som den tidigare forskningen som används i min studie och bland annat presenteras i Eriksson och Jonsson.¹⁰ Systemet med indelningen av klasserna är det som använts inom internationell forskning och kallas EGP och har följande kategorier¹¹:

- 1.Högre tjänstemän och egna företagare med akademikeryrken
- 2.Tjänstemän på mellannivå
- 3.Lägre tjänstemän
- 4.Egna företagare
- 5.Jordbrukare, andra företagare i primär sektor (t.ex. Fiskare)
- 6.Kvalificerade arbetare
- 7.Okvalificerade arbetare

Eriksson och Jonsson delar upp klasserna utifrån vilken ställning i produktionen de har och vilken relation till arbetsgivaren de har. Detta innebär att företagare, jordbrukare och anställda skiljs åt. Sedan delas anställda upp i tjänstemän och arbetare och de båda kategorierna delas i sin tur upp beroende av kvalifikationskrav. Den mest privilegierade klassen utgörs av anställda med arbetsledande uppgifter som står chefen nära. Att de anställda inom denna gruppen står chefen nära innebär att de har en position som gör att de inte direkt kan övervakas av någon annan och alltså har ett betydande inflytande över sitt arbete. I klass ett hamnar därför även större företagare och egenföretagare med expertkunskaper, och de hamnar också här beroende på deras stora inflytande över sitt arbete. I klass två hamnar tjänstemän på mellannivå som har mycket gemensamt med den

---

8 Ranehill 2002 s. 4

9 Ranehill 2002 s. 5

10 Eriksson och Jonsson 1993 s. 40

11 Eriksson och Jonsson 1993 s. 41

övre klassen beträffande inflytande över sitt arbete men har påverkansmöjligheter i mindre utsträckning. Läkare är ett exempel på yrke som hamnar i översta klassen medan exempelvis sjuksköterska placeras i klassen under. Lägre tjänstemän är personer som ofta har okvalificerade arbetsuppgifter såsom kontorister. Arbetarklassen delas upp i kvalificerade yrken vilket exempelvis snickare är och okvalificerade såsom diskare och lagerarbetare.

Kritik har riktats mot klassindelningen eftersom grupperna enbart grundar sig på föräldrarnas utbildning och inte tar med ytterligare aspekter av faktorer som påverkar grupptillhörighet såsom etnicitet och kön. Kritiken handlar om att indelningen är endimensionell. Även om skalan av sju klasser utökas till flera olika grupper menar kritikerna att det krävs en flerdimensionell syn på indelningen, eftersom exempelvis kontaktnät sker horisontellt och inte enligt en uppifrån och ner indelning.¹² Med detta menas att det inte nödvändigtvis är just de inom samma klass som har mest gemensamt. Dock finns det systematiska skillnader mellan klasser och flera empiriska studier visar att det finns många gemensamma levnadsvillkor inom grupperna och att sambandet mellan föräldrarnas samhällsklass och barnens utbildningsnivå visar tydliga samband.¹³ I grundläggande avseenden är klasser och utbildningskategorier jämförbara över tid vilket innebär att vid användandet av den tidigare forskningen kan resultat från min studie relateras till den tidigare forskningen.¹⁴

Eriksson och Jonsson konstaterar att mellan 1940 och 1970 har snedrekryteringen minskat som mest. Även under 1980-talet minskade snedrekryteringen men i betydligt mindre utsträckning än den minskade fram till 1970-talet.¹⁵ Under 1990-talet var snedrekryteringen i stort sett oförändrad.¹⁶ Även om det varit en minskning konstaterar författarna att snedrekryteringen finns kvar under 1900-talet. Ranehill konstaterar att det finns stora luckor och brister i den rådande statistiken vilket gör att det är svårt att uttala sig om förändringar beträffande snedrekryteringen.¹⁷ En av svårigheterna består i att socialgruppernas sammansättning och storlek ändras över tid vilket gör att de olika studierna över tid är svåra att jämföra.

---

12 Broady 1998 s. 24

13 Eriksson och Jonsson 1993 s. 40

14 Eriksson och Jonsson 1993 s. 42

15 Eriksson och Jonsson 1993 s. 177

16 Eriksson och Jonsson 1993 s. 179

17 Ranehill 2002 s. 4

Ur ett ekonomiskt perspektiv ses det som ineffektivt om begåvade människor förblir utbildade eftersom det mest samhällsekonomiska är om de mest begåvade utbildas.¹⁸ I diskussionen om ekonomisk effektivitet angående utbildning jämförs individers IQ och betyg. Vad som däremot inte tas hänsyn till är att prestationer såsom betyg kan vara sammankopplade med sociala faktorer. Det har visat sig att hälften av prestationsresultaten beror på IQ och resten har att göra med social bakgrund och liknande faktorer.¹⁹

Andelen högskolenybjörjare som kommer från arbetarhem har ökat under perioden 1993/94 -2003 /04 visar uppgifter från Statistiska Centralbyrån. I början av den undersökta perioden var det 18 % som kom från arbetarhem och läsåret 2003/04 hade andelen ökat till 24 % samtidigt som barn från tjänstemannahem minskade från 33 till 28 %.²⁰ Däremot är det fortfarande en stor skillnad mellan olika högskolor beroende vilka utbildningar som finns i skolans utbud. Högstatusutbildningarna har en större snedrekrytering än genomsnittet medan en större andel barn från arbetar- och lägre tjänstemannahem finns på utbildningar inom vård- och omsorg.²¹

2.1 Vilka hinder finns för en jämnare rekrytering till högskolan?

I Ranehills litteraturstudie över den sociala snedrekryteringen delas påverkansfaktorerna in i individuella och institutionella vilket även är upplägget i min studie. Hon konstaterar att de två viktigaste faktorerna bland de individuella är föräldrarnas utbildning och klass. Bland de institutionella faktorerna identifierar hon tre grupper som de mest viktiga för en minskad social snedrekrytering: genomförandet av en längre obligatorisk grundskola, inkomstutjämning och arbetslöshetens omfattning samt studiemedel. Först kommer en översikt av de individuella faktorerna att presenteras och sedan följer de institutionella faktorerna.

2.2 Individuella faktorer

Eriksson och Jonssons resultat visar att hälften av försprånget för barn till högre tjänstemän jämfört

---

18 Hammarström 1996 s. 9

19 Eriksson och Jonsson 1993 s. 207

20 Gillström och Foss 2004 s. 1

21 [Forneng Stig 2002](#)

med barn från arbetarhem beror på föräldrarnas höga utbildning vilket författarna även benämner kulturellt kapital.²² Med kulturellt kapital menar de ett mått på bland annat social kompetens och sätt att använda språket. Flera studier visar att bland de elever med samma betyg är sannolikheten att barn från tjänstemannahem studerar vidare 50 % högre jämfört med elever från arbetarhem.²³ Den andra hälften beror på tre effekter: ekonomi, information och intellektuell stimulans. Ekonomiska faktorn handlar om de olika ekonomiska resurserna som olika grupper har. När både ekonomin under uppväxttiden och klasstillhörighet tas i beaktande, visar det sig att betydelsen av föräldrarnas samhällsklass kvarstår, vilket innebär att ekonomin inte är den viktigaste faktorn beträffande snedrekryteringen. Vilken information du har, påverkar vilka val du gör. Tjänstemän har en insyn i arbetsmarkanden för akademiker vilket innebär en fördel för tjänstemannabarn som enklare kan få information hemifrån om olika utbildningsval och dess arbetsmöjligheter. Författarna presenterar även resultat angående intellektuell stimulans som en påverkansfaktor. Resultaten visar på att miljön i arbetarhem kan tänkas vara intellektuellt ostimulerande och därmed inte uppmuntra till högre studier.

I Ranehills litteraturstudie visar det sig att flera forskare, även de som baserar sitt material på data från USA, konstaterar att ekonomin är en viktigare faktor för barn från arbetarhem i valet att studera på högskola. En teori Ranehill presenterar som en ekonomisk förklaring till snedrekryteringen handlar om att en mer otrygg ekonomisk familjebakgrund kan skapa en motvilja till att skuldsätta sig. Att inte vilja ta lån leder till att de individerna i mindre utsträckning väljer att investera i en lång utbildning om de inte vet att den leder till säkra jobbmöjligheter.²⁴ Föräldrarnas inkomst spelar fortfarande en betydande roll men i takt med att inkomstskillnaderna har minskat, spelar också den ekonomiska faktorn mindre roll än förr.

Bourdieu är en av föregångarna i diskussionen om betydelsen av det kulturella kapitalet för individers val att studera på högskola. Hans analys av samhället är att det består av olika sociala grupper och att vissa grupper dominerar över andra i maktförhållanden. En sådan relation är medelklassens dominans över arbetarklassen. Bourdieu ser utbildningssystemet som en del av samhället och menar att systemet återspeglar relationen mellan de olika sociala grupperna.²⁵ Den sociala snedrekryteringen till högskolan är ett exempel på hur de samhällseliga relationerna

---

22 Eriksson och Jonsson 1993 s. 210

23 Ranehill 2002 s. 7

24 Ranehill 2002 s. 12

25 Berner m fl. 1977 s. 10

återspeglas inom högre utbildning eftersom Bourdieu ser skolan som en del av ett klassamhälle.²⁶

Bourdieu visar på olika sorters kapital som har betydelse för vilka positioner i samhället individer innehar, och tar upp socialt- kulturellt- utbildnings- vetenskapligt och ekonomiskt kapital. Med hjälp av olika sorters kapital kan samhällsstrukturer, och dess påverkan på snedrekryteringen till högskolan, förstås. Bourdieus teorier har använts och applicerats på studier av representationen inom utbildningssystemet.²⁷ Bourdieu menar att människor med liknande kapital hamnar nära varandra och människor med olika kapitalinnehav hamnar långt från varandra. Val av utbildning och yrke kan ses som ett exempel på detta och snedrekryteringen till högskolan visar på en grupp av människor med liknande kapital som gjort valet att studera på högskola och därmed hamnar nära varandra.²⁸

Med utgångspunkten att skolan behöver förhålla sig till de sociala strukturerna innebär skolans roll i praktiken ett överförande av ideologier till studenterna. Utbildningssystemet har getts en funktion att förmedla föreställningar, en uppgift som har skapats i en förhandling mellan olika grupper och utbildningssystemet verkar alltså i den dominerande gruppens intresse.²⁹ Denna utgångspunkt betyder att skolan fungerar som ett instrument för att sortera personer och placera in dem på olika nivåer i samhället. Bourdieu menar att skolan konserverar och reproducerar den etablerade ordningen genom att garantera social stabilitet endast till den dominerande gruppen.³⁰

Utbildningssystemet är enligt Bourdieu kopplat till övriga vanor, uppfattningar och idéer som finns i samhället. Samtidigt som denna koppling till samhället finns så har utbildningssystemet en självständig funktion där en historisk kultur, som är beroende av samhällets klasstruktur, överförs till nya generationer. Det är alltså utbildningens självständiga funktion som gör att systemet reproducerar en klasstruktur.³¹ Här blir det tydligt att skolan inte enbart kan kategoriseras som en individuell påverkansfaktor eftersom utbildningssystemet samtidigt är en institutionell faktor. Skolan är således både en institutionell och individuell faktor och skulle kunna utgöra en egen kategori, dock skulle även den kategorin innehålla just institutionella och individuella faktorer.

---

26 Berner m fl. 1977 s. 10

27 Bland annat Jan O. Jonsson *Utbildning, social reproduktion och social skiktning* och Anders Nilsson *Studiefinansiering och social rekrytering till högre studier 1920 -1976*

28 Broady 1998 s. 21

29 Berner m fl. 1977 s. 21 f

30 Bourdieu 1990 *Reproduction* s. 167

31 Berner m fl. 1977 s. 61

Enligt Bourdieu reproducerar utbildningssystemet sociala skillnader genom att privilegierade grupper påtvingar underprivilegierade grupper vissa föreställningar om verkligheten och på det sättet får dominerande grupper sin verklighetsuppfattning etablerad och godtagen. Bourdieu menar att individer är utrustade med ett habitus, som är beroende på individens klassbakgrund, vilket leder till en inställning till utbildningssystemet om vad som är möjligt och inte.³² Enligt Bourdieu påverkar det kulturella kapitalet medelklassbarn positivt genom att de känner igen sig i de värden och den kultur som finns i skolan och därmed också presterar bättre och även behandlas positivt utifrån sina goda prestationer. Han menar att skolans miljö och kultur har mer likheter med den som barn till tjänstemän växer upp i än barn från arbetarhem. Med utgångspunkt i Bourdieu är det intressant att undersöka studiens frågeställningar som söker ta reda på vilka typer av hinder arbetarklassen upplever med att studera på högskola.

Den sociala snedrekryteringen belyser ett problem som handlar om att olika samhällsklasser är ojämnt representerade på högskolan i Sverige. Förutom samhällsklasserna som gör en åtskillnad mellan arbetare och tjänstemän har etnicitet framförts som en ny faktor för skiktningar mellan grupper i samhället. Det finns få studier som presenterar resultat över hur etnisk bakgrund spelar roll för val av högre utbildning. En av de få som gjorts presenteras i Eriksson och Jonsson och visar inte på någon större skillnad mellan svenskar och andra generationens invandrare. Även i gruppen andra generationens invandrare spelar föräldrarnas utbildning och socioekonomiska tillhörighet en betydande roll.

2.3 Institutionella faktorer

Eriksson och Jonsson presenterar de tre viktigaste institutionella påverkansfaktorerna för snedrekryteringen: längden på olika studieinriktningar, en ökad antagning till högskolan samt principerna för övergång till högre studier.³³

Författarna studerar reformen från 1971 då de yrkesförberedande gymnasielinjerna förlängdes till två år och kom att innehålla mer teoretiska ämnen. Reformen verkar inte haft någon betydelse, varken en nämnvärd ökning eller minskning av snedrekryteringen konstaterar Eriksson och

---

32 Berner m fl. 1977 s. 54

33 Eriksson och Jonsson 1993 s. 313

Jonsson. När de studerar en ökad antagning till högskolan verkar inte heller det ha någon tydlig inverkan, dock tror de att det kan ha en liten positiv effekt på snedrekryteringen. Förändringar i antagningsreglerna verkar ha haft en viss betydelse men ingen som är varaktig menar författarna. En större regional spridning har inte heller haft någon minskande effekt på snedrekryteringen.

En institutionell faktor som Eriksson och Jonsson visar har haft betydelse är studiemedelssystemet utformning och omfattning. Den ökning av studiemedelssystemet som skett under 1900-talet verkar ha utjämnat livschanserna, alltså individers möjligheter att påbörja högre studier. Inom den ekonomiska litteraturen presenteras begränsade ekonomiska resurser och risk som de två främsta faktorerna beträffande social snedrekrytering.³⁴ I och med att staten subventionerar utbildning minskas den individuella risken. Studiestödet är en del av de ekonomiska subventionerna och i målformuleringen, som slogs fast i och med reformen av studiemedelssystemet 2001, framgår att *”studiestödet ska verka rekryterande och därmed bidra till högt deltagande i utbildningen samt ha en utjämnande verkan mellan individer och grupper inom befolkningen och därmed bidra till ökad social rättvisa.”*³⁵ Syftet med studiestödet är att *”fler ska kunna studera utan att begränsas av sina ekonomiska resurser”*.³⁶ Det politiskt uppsatta målet med studiemedelssystemet uttrycker att studiemedlet ska ha en utjämnande verkan men specificerar inte vad det är som ska utjämnas. Dock skulle målet kunna tolkas som att systemet ska verka för att minska den sociala snedrekryteringen till högskolan. Den nya utformning av studiemedelssystemet som skedde 2001 motiverar en ny studie av hur utformningen av studiemedelssystem motverkar en social snedrekrytering. Studiemedlet är enligt en undersökning från 2002 den viktigaste källan till finansiering för högskolestudenter vilket gör det relevant att studera studenternas inställning till studiemedelssystemets utformning.³⁷

Den mest omfattande studien som har gjorts är av Reuterberg och Svensson 1992 som försöker svara på frågan: *”I vilken utsträckning har samhällets studieekonomiska insatser mildrat den sociala snedrekryteringen till högre utbildning?”* Det är en kvantitativ studie som kommer fram till att studiemedel över tiden kommit att spela en allt större roll för möjligheten att påbörja högre studier inom i stort sett alla socialgrupper och med störst effekt i den lägsta socialgruppen och minst

---

34 Ranehill 2002 s. 21

35 Josefsson och Unemo 2003 s. 28

36 Johansson och Björk 2004 s. 10

37 Josefsson och Unemo 2003 s. 58

i den högsta.³⁸ Författarna konstaterar att studiemedlet rekryterar individer med låga betyg från högre socialgrupper vilket innebär att studiemedelssystemet har en snedrekryterande effekt. Däremot menar författarna att det är viktigt att ta med i beräkningen hur arbetsmarkanden ser ut under perioden då studien genomförs. Det visar sig att när bidragsdelen höjdes har studiemedlet fått en ökad rekryteringseffekt hos alla grupper vilket gör att författarna konstaterar att studiemedel har en tydlig utjämnande effekt.

Hammarström som gjort studien *Varför inte högskola?* konstaterar att arbetsmarkanden efter gymnasiet har betydelse för ungdomar från både lägre och högre socialgrupper. Arbetsmarknaden spelar roll på det sätt att om de får ett bra jobb efter gymnasiet minskar deras motivation till att börja en högskoleutbildning.³⁹ Ungdomar från lägre socialgrupper är dock mer känsliga för en högkonjunktur med låg arbetslöshet.⁴⁰ Hammarström konstaterar också att ungdomar med lägre social bakgrund i mindre utsträckning tror att de kan leva av studiemedel jämfört med dem som kommer från högre socialgrupper.⁴¹ Studien visar också att det finns en större tveksamhet till att skuldsätta sig hos ungdomar med lägre social tillhörighet. Hammarströms resultat visar att ungdomar från lägre socialgrupper i större utsträckning hindras av nivån på studiebidraget.

Det finns dock inga uppgifter om vilka socialgrupper som nyttjar studiemedelssystemet eftersom studiemedelssystemet inte är beroende av föräldrars eller sammanboendes inkomster. Avsaknaden av de studierna gör att det är svårt att veta studiestödets utjämnande effekt med tanke på social bakgrund.⁴² Eriksson och Jonsson tar upp ett selektivt studiemedelssystem som förslag där bidragsnivån är behovsprövad. De diskuterar nackdelarna med ett sådant system och visar på att det skulle kunna bli orättvist för dem som inte blir bidragsberättigade och vars föräldrar inte är beredda att betala för högre utbildning. Författarna belyser även att ett sådant system skulle kräva en stor administration. Slutsatsen blir därför att nackdelarna väger över och därför sträcker de sig till att endast föreslå att kostnaderna för utbildning behöver vara låga för att gynna en social utjämning bland de sökande till högskolan. Utifrån Eriksson och Jonssons slutsats är det intressant att undersöka studiens fråga som handlar om hur hindren för en jämnare rekrytering till högskolan

---

38 Reuterberg och Svensson 1992 s. 97

39 Hammarström 1996 s. 181

40 Hammarström 1996 s. 192

41 Hammarström 1996 s. 172

42 Josefsson och Unemo 2003 s.60

skulle kunna elimineras.

2.4 Syfte och frågeställningar

Sammanfattningsvis är hindren för en jämnare rekrytering till högskolan beroende av följande individuella faktorer: föräldrarnas kulturella kapital, ekonomi, information, intellektuell stimulans och skolans miljö. De institutionella faktorerna kan sammanfattas till: längd på olika studieinriktningar, ökad antagning till högskolan, antagningsreglerna och studiemedelssystemet.

Uppsatsen syftar till att beskriva olika typer av hinder som finns för att bedriva högre studier hos personer från arbetarhem. Tidigare kvantitativ forskning har kommit fram till att arbetarklass är underrepresenterad på högskolan. Ambitionen med min kvalitativa studie är att beskriva den kausala mekanismen som visar att gruppen arbetarklass är mindre representerad på högskolan och kommer att utgöra ett komplement till tidigare kvantitativ forskning. Eftersom utbildningssystemet har förändrats de senaste åren och forskningen inom området har vissa begränsningar syftar uppsatsen till att fylla en liten del av dessa luckor inom forskningen.

Syftet med uppsatsen är att öka kunskapen om varför arbetarklass är underrepresenterad på högskolan och utveckla de teorier som finns kring hinder till att studera på högskolan. Grupperna som kommer att undersökas är den mest underrepresenterade gruppen på högskolan vilken är kvalificerade och okvalificerade arbetare och den som är mest representerad vilken är barn till tjänstemän för att se vilka typer av hinder det finns i de olika grupperna.

Mina frågeställningar är: Vilka olika typer av hinder upplever gruppen arbetarklass med att studera på högskolan? Hur skulle de själva föreslå att dessa hinder kan elimineras?

3. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Genom att göra samtalsintervjuer finns möjlighet att fånga upp saker som de tidigare kvantitativa studierna som gjorts inte haft möjlighet att identifiera och en kvalitativ studie kan därför fungera som ett komplement till annan forskning.⁴³ Reuterberg och Svensson har kommit fram till att ett studiemedelssystem som är generöst och med begränsad skuldsättning skulle sannolikt leda till mindre social snedrekrytering.⁴⁴ Dock har utredningen inte tagit ställning till hur ett sådant system skulle kunna utformas. En kvalitativ undersökning kan öka kunskapen om inställningen till studiemedel och därmed bidra till kunskap om hur ett studiemedelsystem kan utformas för att minska snedrekryteringen.

Alternativet hade varit att göra en kvantitativ utformning av studien. Då hade det på förhand formulerats en idé om vilka typer av svar angående hinder för att studera på högskola, vilket hade varit möjligt i och med att det finns tidigare forskning inom området. Dock ger en kvalitativ studie utrymme för respondenterna att ge utvecklade svar vilket möjliggör för studien att fånga upp så många nyanser och perspektiv som möjligt och utgöra ett gott komplement till en kvantitativ studie.⁴⁵ Att göra ytterligare en kvantitativ studie inom området hade kunnat tillföra utökad kunskap, dock inte en kunskap om inställningar till studiemedlet som inte är väntade, efter frågorna i en enkät begränsar svarsomöjligheterna hos respondenterna. En kvantitativ studie kan heller inte uttala sig om vilka inställningar som inte finns, vilket en kvalitativ studie har möjlighet till.

Intervjuerna gjordes med syfte för att nå en teoretisk mättnad, jag kunde alltså inte på förhand veta hur många intervjuer jag behövde göra.⁴⁶ När tanke kategorier började upprepa sig och återkomma hos respondenterna ansåg jag att teoretisk mättnad hade uppnåtts. Efter 16 genomförda intervjuer började svaren att återkomma. Att intervjua ytterligare respondenter skulle förmodligen inte bidra till fler typer av inställningar. De två första var provintervjuer, två personer visade sig ha studerat på högskola tidigare och användes således inte i mitt material och tre intervjuer misslyckades jag med att spela in. Mitt material utgörs därför av nio stycken intervjuer. Av de nio är sex män och tre är kvinnor, av männen är tre från medelklass och tre från arbetarklass. Av kvinnorna är en från arbetarklass och två från medelklass. Att det blev ett så stort bortfall är problematiskt eftersom det

---

43 Esaiison, Gilljam, Oscarsson och Wägnerud 2007 s. 289

44 Reuterberg och Svensson 1992 s. 102

45 Kvale 1997 s. 82

46 Esaiison, Gilljam, Oscarsson och Wägnerud 2007 s. 294

gör det svårare att dra säkra slutsatser. För att kunna ha säkrare resultat hade minst alla 16 intervjupersoner behövt ingå i materialet och ligga till grund för analysen. I analysen kommer jag enbart att kunna uttala mig om möjliga typer av inställningar till studiemedel vilket innebär att jag inte kommer att kunna kvantifiera mina resultat mer än till det antal inställningar jag har hittat. Jag kommer exempelvis inte att kunna dra slutsatser över hur många som har en viss inställning till en viss typ av studiemedel, vilket en enkätundersökning hade kunnat göra.

3.1 Val av intervjupersoner

Studien kommer att utgå från intervju material med ett urval av strategiskt valda personer som befinner sig inom gruppen arbetarklass respektive gruppen medelklass. Jag har valt att studera den grupp som studerar på Arbetarnas Bildningsförbund, ABF:s, vuxenutbildning för att läsa in gymnasiekompetens och som tillhör de två olika samhällsklasserna. Anledningen till val av grupp är att den grupp kan tänkas befinna sig i en övergång till högskolan och är därför intressant att studera deras inställning till vilka hinder de upplever med att börja studera på högskola. Fördelen med denna grupp är att de kan tänkas ha redan utvecklade tankar om högskolestudier eftersom de valt vuxenstudier och därmed kan tänkas befinna sig på väg mot högskolestudier. Jag valde personer genom att gå till ABF:s vuxenstudier på Odins skolan i Göteborg. Där frågade jag personer som studerade där om de ville delta i en intervju om deras inställning till att studera på högskolan. Flera som jag tillfrågade som inte planerade att studera på högskolan tyckte inte att det var någon idé att bli intervjuad vilket gjorde att alla som jag tillslut intervjuade planerade att studera på högskolan. Det kan göra att min studie har gått miste om hinder hos personer som inte planerar att studera på högskola. Ett möjligt alternativ hade varit att erbjuda någon slags ersättning till intervjupersonerna som kompensation för att de deltar. Nu begränsas studien av att alla intervjupersoner planerar att studera vidare. Begränsningen gör att det är svårt att dra slutsatser om orsaker till snedrekryteringen eftersom de som inte planerar att studera vidare inte har intervjuats. Detta är en begränsning med min studie och ett tips för fortsatta studier att fokusera på dem som inte planerar att studera vidare.

Eftersom uppsatsen inte har som ambition att uttala sig generellt om en grupp människor är det inte nödvändigt med ett slumpmässigt urval och målet med generaliserbarhet är alltså underordnat målet om att hitta påverkansfaktorer till snedrekryteringen till högskolan. Min studie fokuserar på att hitta

typer av hinder och kartlägga inställningar till hur hindren skulle kunna elimineras. Den ideala gruppen att intervjua skulle ha maximal variation på de faktorer som har betydelse i frågan.⁴⁷ Den ideala egenskapsrymden skulle ha variation i ålder eftersom en högre ålder kan ha inneburit möjlighet att samla till ett sparkapital, sammanboende/ensamboende/boende hos föräldrar eftersom ensamboende innebär högre levnadskostnader. Egenskapsrymden skulle även ha variation i med barn/utan barn eftersom den egna familjen kan utgöra ett hinder, kön eftersom det är fler kvinnliga sökanden till högskolan, och även fler kvinnor än män som studerar på högskolan, samt geografisk härkomst eftersom avstånd till högskola kan spela roll. Den tillgängliga egenskapsrymden motsvarade tyvärr inte riktigt den optimala vilket begränsar studien i chanser att få så många olika typer av svar som möjligt. Åldern på de intervjuade är mellan 20 och 40 vilket innebär att inga personer i övre medelåldern har intervjuats. Inom både gruppen arbetarklass och gruppen medelklass har personer med barn intervjuats.

En alternativ grupp att undersöka skulle kunna vara en grupp som arbetar, och inte studerar på varken på högskolan eller gymnasietudier. Den gruppen skulle vara ett förslag för framtida undersökningar för att undersöka vilka hinder de upplever eftersom den gruppen kan tänkas i mindre utsträckning planera studera på högskolan. Den gruppens svar skulle därför kunna ha gett mindre utvecklade svar om vilka hinder de upplever med högskolestudier om de inte övervägt att studera vidare, men nog så intressanta svar om deras inställning till högskola. För att kunna få mer utvecklade svar om hinder som upplevs för att studera på högskola är därför gruppen som studerar på vuxenstudier intressant och där har jag också möjlighet att få en större egenskapsrymd till skillnad om jag skulle valt gruppen som studerar på gymnasiet.

Eftersom det finns tidigare studier, vilka bl.a. visar att det finns en större motsättning till att ta lån hos gruppen arbetarklass, jämfört med gruppen medelklass, har jag på förhand, utifrån befintliga forskningsresultat, utarbetat en intervjuguide som berör ett antal teoretiska teman, en halvstrukturerad intervju med både öppna och mer slutna svarsalternativ.⁴⁸ Genom en halvstrukturerad intervju kunde jag i förväg välja begrepp och deras inbördes relationer som jag ville studera. Utifrån de teman jag valt, har jag utformat frågor för att få svar på vilka olika typer av inställningar det finns.

---

47 Esaisson, Gilljam, Oscarsson och Wägnerud 2007 s. 295

48 Lantz 2007 s. 35

3.2 Intervjuerna

Intervjuguiden innehåller dels frågor av en öppen karaktär för att möjliggöra flera olika typer av svar från respondenterna. Intervjuerna startade med allmänt hållna frågor om exempelvis personens utbildning för att skapa ett avslappnat samtalsklimat. Avslutningsvis handlade intervjuerna om hur hindren för studera på högskolan skulle kunna undanröjas. Frågorna berörde följande tre teman: Planerar du att studera vidare på högskolan? Vilka hinder upplever du med att studera vidare på högskolan? Hur skulle hindren för att studera på högskolan elimineras? Utöver öppna frågor inom respektive tema berördes fem områden inom temat Vilka hinder upplever du med att studera vidare på högskolan?

Att upprepa frågorna fast med olika infallsvinklar kan vara en fruktsam strategi för att få personerna att tänka till ytterligare och fördjupa sina svar. Intervjuguiden fungerade som struktur och ramverk för intervjuerna dock behövdes en öppenhet och flexibilitet under genomförandet av intervjuerna om exempelvis respondenterna själva tog upp ett av temana så behövde frågorna ändras om. För att skapa en hög validitet uttryckte jag mina egna tolkningar av respondenternas svar. Detta för att kunna få dem bekräftade eller dementerade av respondenterna vilket även fungerade som ett sätt att få respondenten att utveckla och nyansera sina svar och eventuellt lägga till ytterligare aspekter.

Att använda intervjuer som material kan ge intervjuareffekter vilket påverkar studiens reliabilitet. För att undvika det genomfördes intervjuerna på en plats där respondenterna kunde tänkas känna sig trygga och bekväma. Alla intervjuer genomfördes på Odinskolan vilket var intervjupersonernas vardagliga studiemiljö. Ett sätt att få ett avslappnat samtalsklimat under intervjun var att inledningsvis berätta lite om mig själv. Dock ska studien vara intersubjektiv och det ska inte spela någon roll för resultatet vem som genomför den och av den anledningen kan det vara en poäng att inte själv ta för stor plats för att inte riskera att påverka resultatet. Att spela in intervjuerna på MP:3 gör att allt det som sagts under intervjun finns dokumenterat. Ett problem med att spela in var att vissa av intervjupersonerna blev nervösa, och så även jag, som misslyckades att spela in tre intervjuer. Alla intervjuerna transkriberades vilket gav en överblick och fungerade som en början till analys av materialet. Utskrifterna av intervjuerna innehöll allt vad som sagts under intervjuerna dock skrevs inte pauser i samtalet och inte heller känslouttryck ut. Det allra första steget var att

genomföra provintervjuer på personer som inte sedan kom att tas med i analysen. Detta för att kunna utveckla intervjuguiden, frågorna och min egen intervjuteknik.

4. ANALYSSCHEMA

För att definiera respondenternas motiv som antingen hinder eller underlättande kommer tidigare forskning till hjälp. Hammarströms analyschema kommer att ligga till grund.⁴⁹ I och med att det byggde på enkätundersökning kommer hennes schema även att utvecklas eftersom samtalsintervjuerna kommer att kunna ge nya svar jämfört med enkätundersökningen.

Tabell 1: Hammarströms analyschema för hinder och underlättande motiv till högskolestudier

Underlättande faktorer	Hindrande faktorer
Studieintresse	Studiemedlet är inte tillräckligt för försörjning
Uppmuntran från föräldrar	Motvilja mot att få studieskuld
Gymnasiebetyg	Betygsbrister
Tilltro till sin studieförmåga	Behov av inkomst från arbete
Tilltro på högre utbildning som lönsam	Studier på grund av brist på arbete
Tilltro till att högre utbildning ger ökade arbetsmöjligheter	Problem i ursprungsfamiljen eller svårigheter att kombinera med den egna familjen

Jag har gjort en analys av vilka olika typer av inställningar fanns till studiemedel hos grupperna arbetarklass och medelklass vilket kommer att bli en kvalitativ analys. Jag genomförde min analys i flera steg. Till att börja med gjorde jag direkt efter intervjun en sammanfattning om respondentens inställning till att studera på högskola. Nästa steg var att lyssna på intervjun och anteckna hela materialet för att hitta tanke kategorier som kan struktureras i en grov skiss av ett begränsat antal huvudkategorier. Utifrån den grova skissen skapade jag en mer precis kartläggning med indelning av kategorier som varit genomgående hos de olika respondenterna.⁵⁰ Genom att noggrant redovisa undersökningens alla steg och vilka val och överväganden som har gjorts under studien har det att legat till grund för en god reliabilitet och validitet.

49 Hammarström 1996 s. 144 f.

50 Kvale 1997 s. 174

Eventuella problem som kan uppstå med analysen av intervjuerna är att de kategorier som visar sig inte är ömsesidigt uteslutande utan att vissa typer av inställningar glider in i varandra och kan vara svåra att kategorisera. För att lösa problem som kan uppstå vid kategoriserandet valde jag noggrant kategorier när jag strukturerade upp materialet för indelning. Jag var inläst på tidigare forskningsresultat och kunde skapa ett preciserat analysverktyg med de svar jag kunde vänta mig. På så sätt kunde jag enklare upptäcka de typer av svar som inte var väntade utifrån tidigare forskning.⁵¹ Det finns dock en risk med att på förhand utarbeta ett analysverktyg vid samtalsintervjuer att vid kategoriseringen av typer tendera att hålla fast vid de sen tidigare utformade kategorierna. Å andra sidan behövde jag ta hjälp av tidigare teorier för att kunna göra givande intervjuer. Genom att ha kunskap om tidigare forskningsresultat kunde jag fånga upp eventuella samband hos respondenterna för att under intervjuerna ställa följdfrågor och få mer utvecklade svar. Allteftersom tankekategorier kom fram i intervjuerna har mitt analyschema behövt utvecklas och ändras, nya kategorier att läggas till och gamla tas bort.

Uppsatsen avser att undersöka två olika samhällsklasser och för att kunna kategorisera respondenternas klasstillhörighet ställde jag följande frågor: Vilken utbildning har dina föräldrar? Vad jobbar dina föräldrar med? Genom att veta föräldrarnas yrke och utbildning blir det möjligt att tillämpa EGP-klassificeringen eftersom den utgår från yrke. Även om respondenterna inte lever i sin ursprungsfamilj längre utan har en egen familj är det ursprungsfamiljen som är intressant eftersom det är uppväxtfamiljen som mest anses påverka val av utbildning. I gruppen med medelklassbakgrund hamnade personer vars föräldrar är tjänstemän på lägre och mellannivå, egen företagare och jordbrukare. I gruppen arbetarklass hamnade personer vars föräldrar är kvalificerade och okvalificerad arbetare.

Frågorna i studien kommer beröra två teman Vilka hinder upplever du med att studera vidare på högskolan? Hur skulle hindren för att studera på högskolan elimineras? Utöver öppna frågor inom respektive tema kommer fem områden beröras inom temat Vilka hinder upplever du med att studera vidare på högskolan? Vart och ett av de fem områdena kan utgöra antingen ett hinder eller underlättande motiv till att studera på högskolan. Under temat hur hindren skulle kunna elimineras

---

51 Kvale 1997 s. 178

kommer fyra områden beröras och dessa svar kommer ge möjlighet till en policyrekommendation angående hur snedrekrytering skulle kunna minskas. För att klassificera svaren används Hammarströms schema i så lång utsträckning som möjligt. För de svar som inte fanns i hennes undersökning och inte kan härledas till någon av hennes kategorier kommer ett analyschema utvecklas efter hand som analysen görs.

Intervjupersonerna har delats in i grupperna arbetarklass och medelklass eftersom materialet inte var tillräckligt stort för att kunna delas in enligt den åttadelade klassindelningen. Alla personer i gruppen medelklass har föräldrar med antingen ett tjänstemannayrke och någon typ av akademisk utbildning eller är egenföretagare och saknar akademisk utbildning. I gruppen arbetarklass har alla intervjupersonernas föräldrar någon typ av antingen kvalificerat eller okvalificerat yrke och har grundskoleutbildning som högsta utbildningsnivå. En person som kategoriserats som arbetarklass har haft en förälder som varit egenföretagare men vid intervjutillfället var förälderns jobbsökande och kategoriserades därför som arbetarklass och inte som medelklass. En person vars föräldrar har varit egenföretagare men vid intervjutillfället var föräldrarna pensionerade kategoriserades som medelklass eftersom enligt EGP-klassindelningen utgår från yrkestillhörigheten personen hade innan pensionen. Fortsättningsvis kommer intervjupersonerna förkortas till IP och numret på intervjun och A för gruppen arbetarklass och M för gruppen medelklass.

5. RESULTAT OCH ANALYS

I första delen av resultatkapitlet kommer en presentation av vilka hinder för högskolestudier som visade sig i de respektive grupperna. Genom att redovisa vilka hinder som finns i båda grupperna kan en analys göras av de hinder som bara återfanns i arbetarklassgruppen. I andra delen av resultatkapitlet presenteras de förslag som intervjupersonerna i gruppen arbetarklass angivit skulle minska hindren för dem själva att studera på högskola. Genomgående i kapitlet är att fokus kommer att vara på de svar som visat sig vara specifika för den undersökta gruppen arbetarklass. När en del av citatet är borttaget redovisas det genom /.../.

5.1 Hinder för att studera vidare på högskolan

Resultaten från min studie kommer att relateras till det analyschema Hammarström utarbetade. I

resultaten kommer de hinder som är specifika för gruppen arbetarklass och de hinder som framkommit som nya och inte finns i tidigare forskning att lyftas fram. Genom att lyfta fram de hinder, och förslag på lösningar för hindren, som endast har framkommit i den undersökta gruppen arbetarklass kommer studiens frågeställningar i fokus. Frågeställningarna handlar om vilka olika typer av hinder gruppen arbetarklass upplever med att studera på högskolan och hur kan de hindren undanröjas. De hinder som har återfunnits i båda grupperna kommer inte att diskuteras eftersom frågan i denna uppsats vill ha svar på är hur en jämnare rekrytering kan åstadkommas. Därför är det intressant med de problem och förslag på lösningar som endast framkommit i gruppen arbetarklass, eftersom de andra hindren även återfinns i gruppen medelklass, den grupp som är överrepresenterad på högskolan. De flesta typer av inställningar till hinder för studier på högskolan var desamma i båda grupperna som undersöktes.

Tabell 2: Hinder för högskolestudier enligt intervjupersonerna på ABF:s vuxenstudier i Göteborg

Arbetarklass	Medelklass
Betygsbrister	Betygsbrister
Studier på grund av brist på arbete	Studier på grund av brist på arbete
Avancerad studienivå	Avancerad studienivå
Familj	Familj
Studiemedlet	Studiemedlet
Studieformen med mycket eget ansvar	Skrämmande med något man inte känner till
Skuldsättning	Ålder

I gruppen med arbetarklassbakgrund återfanns två hinder som inte fanns hos den andra gruppen. Det ena hindret var studieformen på högskola som innebär mycket eget ansvar och det andra hindret var motviljan mot att ta studielån. Den andra typen av hinder som är specifik för arbetarklassen handlar om motvilja till att skuldsätta sig och har tidigare berörts i kapitlet om tidigare forskning. Citaten nedan visar de skillnader mellan de två grupperna i inställning till att skuldsätta sig.

Intervjuaren: *"Hur känner du inför att ta lån?"*

IP 1, M: *"Det är lite jobbigt, men man måste ju göra det. Hur ska man annars klara sig, det är ett nödvändigt ont för de flesta."*⁵²

52 Inspelad intervju med Intervjuperson 1 2007-11-26 (finns hos författaren)

IP 5, M: *”Det är inga problem känner jag. Dem har ju fördelaktiga räntor och så fort man får ett jobb så betalar man av det så fort som möjligt, känner jag att jag vill göra i alla fall.”*⁵³

De två ovanstående citaten är svar från personer i gruppen medelklass och uttrycker att det känns oproblematiskt med att ta lån och betala tillbaks lån. Vid analys av svaren på frågan om hur personerna känner inför att ta studiemedel framkommer i gruppen medelklass dels svar som uttrycker att räntan är förmånlig och att det inte upplevs som ett problem. I medelklassgruppen framkommer även svar som är mindre positivt inställda till att ta studielån och handlar om att inte vilja ta så mycket lån. Dock är det en tydlig nyansskillnad i svaren i de båda grupperna som visar på att motviljan att ta lån uttrycks starkare i gruppen arbetarklass även om det förekommer en inställning i gruppen medelklass att inte vilja ta så mycket lån. Det förekommer en rädsla för att inte kunna betala tillbaka lånen i gruppen arbetarklass och en sådan rädsla förekommer inte i gruppen medelklass. I gruppen arbetarklass framkommer inga positiva svar angående inställningen till att ta studielån. De inställningar som finns angående studielån i gruppen arbetarklass handlar om att det känns jobbigt med lån vilket följande två citat illustrerar.

Intervjuaren: *”Hur känner du inför att ta lån?”*

IP 6, A: *”Jobbigt såklart eller någon gång måste man ju betala tillbaks. Men eftersom jag har tänkt att plugga på högskola till hösten hur många år det nu blir fyra eller nåt, så är det ganska långt fram att betala tillbaks. Men det är ju ändå som att man måste betala tillbaks. Man skulle ha någon rik farbror eller något men det har man ju inte.”*⁵⁴

IP 9, A: *”Det är ju tråkigt. Det är ju någonting man får betala tillbaka. Och tänk om man inte får arbete och hela den här grejen, jag försöker att inte tänka på det för mycket.”*⁵⁵

Förklaringarna till varför det känns jobbigt med lån handlar om en känsla av osäkerhet inför att få ett arbete efter utbildningen och kunna återbetala. Sammanfattningsvis handlar inställningen hos gruppen arbetarklass om en motvilja till att låna mycket och en rädsla för att inte kunna betala tillbaka. Vid en jämförande analys av de två olika gruppernas inställningar till studielån finns det en skillnad. Skillnaden innebär att gruppen arbetarklass ser lån som en större risk och är därmed mer

---

53 Inspelad intervju med Intervjuperson 5 2007-11-28 (finns hos författaren)

54 Inspelad intervju med intervjuperson 6 2007-11-23

55 Inspelad intervju med intervjuperson 9 2007-12-04

motvillig till att ta studielån jämfört med gruppen medelklass som är mer positivt inställd till att ta lån. Dock finns även en mindre positiv inställning till att ta studielån även i gruppen medelklass. Eftersom det inte finns en inställning i gruppen arbetarklass som är positiv till att ta studielån utgör det skillnaden mellan grupperna. Det finns inte heller någon inställning om lån som en risk i gruppen medelklass. Denna skillnad bekräftar tidigare forskning, bl.a. Hammarström i studien *Varför inte högskola?* som konstaterar att inställning till att skuldsätta sig skiljer sig åt mellan samhällsklasser. I Ranehills litteraturstudie har hon i tidigare forskning funnit en teori om att en ekonomisk osäkerhet kan leda till att satsa på en lång utbildning med osäker avkastning ses som en större risk jämfört med gruppen som har en större ekonomisk trygghet.⁵⁶ Ranehill finner att föräldrars resurser betyder mer i låginkomstfamiljer och innebär att de familjerna hindras i att investera optimalt i högre utbildning. Föräldrarnas ekonomiska osäkerhet skapar alltså en ökad motvilja mot att ta lån hos barnen. Förutom hindret att skuldsätta sig framkommer i gruppen arbetarklass att formen för studierna innebär mycket eget ansvar och upplevs som ett hinder. Detta är inget jag återfunnit i tidigare forskning inom området. Eftersom denna nya typ av inställning till att studera på högskola är svåra att tolka på något annat sätt än att de skulle utgör hinder, så har den kategoriserats som hinder.

Intervjuaren: *Om du skulle få mer stöd och uppmuntran från omgivningen, skulle det minska hindren att studera på högskolan?*

IP 7, A: /.../ "Jag är inte så bra på att fatta beslut själv så det krävs nästan att någon gör det åt mej. Det är därför den här studieformen inte är så jättebra för mej eftersom det ligger så mycket på en själv. Och det är det jag tänker om universitet och högskolor, att man själv måste ta ansvar för så mycket. Jag har ju sett kompisar och så som sitter och råpluggar inför en tenta för att de inte har tagit sig i kragen innan." ⁵⁷

Citatet ovan identifierar ett nytt hinder som inte var en kategori i Hammarströms analyschema. IP7, A ger uttryck för att studieformen inte passar personen och skulle kunna vara ett uttryck för att skolan är en medelklassmiljö vilket Bourdieu skriver om. Bourdieu menar att individers kulturella kapital har betydelse för hur de passar in i skolans kultur och menar att barn från medelklasshem i större utsträckning känner igen sig i den kultur som finns i skolan.⁵⁸ Citatet från IP 7A kan vara ett exempel på Bourdieus teori om att individer från gruppen arbetarklass har en nackdel eftersom de i

---

56 Ranehill 2002 s. 12

57 Inspelad intervju med intervjuperson 7 2007-11-26 (finns hos författaren)

58 Ranehill 2002 s. 14

mindre utsträckning känner igen sig i skolans kultur. Att inte känna igen sig i de värden och den kultur som råder i skolan gör att det är mer krävande för personer från gruppen arbetarklass att studera enligt Bourdieu vilket citatet från IP 7 A kan ses som ett uttryck för.

Eriksson och Jonsson har belyst skillnaden mellan praktiska, det vill säga yrkesförberedandelinjer, och teoretiska gymnasielinjer utifrån perspektivet att socialt betingade utbildningsval behöver studeras utifrån gymnasieval.⁵⁹ Författarna skriver att 1971 genomfördes en gymnasireform som syftade till att höja statusen på de praktiska linjerna. Den reformen har utvecklats allteftersom de praktiska linjerna senare även har gett studenterna högskolekompetens. Eftersom hindret med mycket eget ansvar är en typ av hinder jag inte återfunnit i tidigare forskning finns heller inga tidigare förklaringsmodeller till det hindret. En tänkbar förklaring, delvis förankrad i Eriksson och Jonssons studie på just de olika gymnasievalen, skulle kunna vara att de praktiska linjerna har kort erfarenhet av att vara studieförberedande. Med det menar jag att även om de praktiska linjerna ger högskolekompetens, skulle de kunna brista i att ge eleverna färdigheter i just eget ansvar för studier och självständigt arbete, vilket krävs för högskolestudier. Eftersom de praktiska linjerna, jämfört med de teoretiska, har varit studieförberedande en kortare tid, krävs ytterligare forskning eftersom det är en nyligen gjord förändring. Här framkommer således ett område där ytterligare studier krävs för att kunna uttala sig om det är så att praktiska gymnasielinjer ger upphov till sämre förberedelser inför högskolan än teoretiska linjer.

5.2 Hur skulle hindren för att studera på högskola kunna minska?

Studiens andra frågeställning handlar om hur hindren för att studera på högskola i gruppen arbetarklass kan undanröjas. Intervjupersonerna får svara på frågan: *Hur skulle hindren för att studera på högskolan kunna undanröjas?* Först ställs frågan helt öppet och sedan ställs följdfrågor som är kopplade till de hinder som tidigare forskning presenterat. Nedan följer en redogörelse för vad personerna i respektive grupp har svarat.

Tabell 3: Förslag på hur hindren för högskolestudier kan elimineras enligt intervjuer med vuxenstudieelever på ABF i Göteborg

Arbetarklass	Medelklass
Fördelaktigt lån med lägre ränta	Fördelaktigt lån med lägre ränta
Högre bidragsdel	Högre bidragsdel
Studiemedel under fler antal år	Studiemedel under fler antal år

59 Eriksson och Jonsson 1993 s. 249

Höga chanser att få jobb med högskoleutbildning	Höga chanser att få jobb med högskoleutbildning
Uppmuntran från familjen tidigt i livet	Uppmuntran från familjen tidigt i livet
Bostadsbidrag för studenter	Lämplighetstest istället för antagning utifrån betyg

Tabellen visar att de flesta svar angående hur hindren för att studera på högskola skulle minska är återkommande i båda grupper. Förslagen på hur hindren kan lösas överrensstämmer också med de typer av hinder som finns i Hammarströms analyschema. Det finns ett specifikt förslag på eliminering av hinder som enbart återfinns i gruppen arbetarklass och det handlar om ett bostadsbidrag för studenter vilket jag inte funnit i tidigare forskning. Även här kommer presentationen lyfta fram enbart de svar som var unika för gruppen arbetarklass och som inte återkom i gruppen medelklass. Det förslag som är specifikt för gruppen arbetarklass handlar om att den största utgiften är hyra för bostaden och därför föreslås ett system som subventionerar bostäder för studenter.

Intervjuaren: *”Hur skulle studiemedelssystemet vara utformat för att det inte skulle utgöra ett hinder för dig?”*

IP 7, A: *”Bara helt såhär personligt, om jag inte tänker på att studiemedlet ska finansieras av någon annan, då hade det varit fördelaktigt om man får delen utan lån, att den skulle vara lite högre, så att man klarar av hyran. Eller att det fanns något slags bostadsstudiesystem så studerande inte betalade så högt. /.../ Det är ju till mest hyran som pengarna går och det här att man bara har en begränsad tid på sig.”⁶⁰*

Den intervjuade personen föreslår dels en höjd bidragsdel i studiemedlet för att täcka boendekostnader och dels en specifik subvention för studenters boendekostnader. Den tidigare forskning jag tillgodogjort mig, har inte berört studieboendekostnader, därför finner jag det vara ett nytt förslag till en väg för en jämnare rekrytering till högskolan.

Eftersom alla förslag utom ett, angående hur hindren för att studera på högskola kan elimineras, återfinns i båda grupperna innebär det att en förändring i utbildningssystemet skulle gynna båda

⁶⁰ Inspelad intervju med intervjuperson 7 2007-11-26 (finns hos författaren)

grupperna. Därför har Eriksson och Jonsson valt att lyfta diskussionen om ett selektivt studiemedelssystem. De anser dock att nackdelarna med ett selektivt studiemedelssystem överväger och därför kommer inte heller min studie att utveckla den diskussionen. Den sociala snedrekryteringen visar sig alltså vara ett komplext problem utan någon enkel lösning. Vad som har konstaterats är att även när det har införts generella förändringar i utbildningssystemet som exempelvis ett höjt bidrag har det verkat rekryterande inom alla grupper och mest inom gruppen arbetarklass.⁶¹ Därför skulle ett mer generöst studiemedelssystem gynna underrepresenterade grupper, dock samtidigt som de redan överrepresenterade gynnas.

6. SLUTSATSER OCH TÄNKBARA POLICYREKOMMENDATIONER

Möjligheterna till generaliserbarhet är små eftersom materialet som ligger till grund för analysen utgörs av enbart nio personer. Från min studie kan fyra slutsatser göras. Den första slutsatsen är att de hinder som framkommit i intervjuerna till stor del stöds av tidigare forskning. Andra slutsatsen från studien visar att det finns ett specifikt hinder för gruppen arbetarklass och det är motvilja till att ta lån. Den tredje slutsatsen är ett nytt hinder som inte framkommit i tidigare forskning och handlar om att studieformen på högskolan innebär mycket eget ansvar. Fjärde slutsatsen visar ett nytt förslag till hur hindren för en jämnare rekrytering kan undanröjas. Förslaget handlar om ett system med subventionerade bostäder för studenter. Det förslaget är unikt för gruppen arbetarklass och har inte framkommit i gruppen medelklass.

Studiens resultat kan sammanfattas i två tabeller. Tabell nummer fyra presenterar de hinder som har framkommit i resultaten. Tabellen svarar på studiens första frågeställning som handlar om vilka hinder gruppen arbetarklass upplever med att studera på högskola. Tabell nummer fem svarar på studiens andra frågeställning som handlar om hur hindren för att studera på högskola hos gruppen arbetarklass kan elimineras.

Tabell 4: Hinder för gruppen arbetarklass att studera på högskola

	Överensstämmer med tidigare forskning	Ej presenterade i tidigare forskning
Hinder	Motvilja att ta lån	Studieform med mycket eget ansvar

⁶¹ Reuterberg och Svensson 1992 s. 97

Tabell 5: Förslag på hur hindren för att studera på högskola hos gruppen arbetarklass kan elimineras

	Ej presenterade i tidigare forskning
Förslag på hur hinder för högskolestudier kan undanröjas	Subventionerade bostäder för studenter

För att motverka den sociala snedrekryteringen till högskolan skulle en annorlunda utformning av studielånesystemet kunna vara en möjlig väg att gå eftersom just att ta lån utgör ett hinder för arbetarklassen. Ett förslag som kom upp under intervjuerna är att studielånet skulle kunna utformas förmånligare på olika sätt, vilket framkom i intervjuerna som ett förslag om att ha ett räntefritt studielån. JAK medlemsbank är en bank som har ett sparpoängssystem istället för ett räntesystem. Banken har gjort beräkningar över hur mycket ett CSN-lån kostar och jämfört med kostnaden för ett JAK-lån. Beräkningen görs på ett låneexempel där en individ lånar 150 000 kronor. Resultatet visar att det skulle kosta 46 000 kronor för ett CSN-lån och 29 000 kronor för ett JAK-lån, det skulle alltså bli 17 000 kronor billigare.⁶² Att låna i JAK kostar således endast 63 % av vad ett CSN-lån kostar. En annan tänkbar förändring skulle kunna vara att ändra studiemedelsreglerna generellt för alla studenter. Detta kommer att gynna alla grupper, även den grupp som är överrepresenterad på högskolan. Dock har tidigare forskning konstaterat att en höjd bidragsdel spelade större roll för gruppen arbetarklass.⁶³ Tidigare forskning har även konstaterat att det finns en större motvilja att ta lån, och att ta lån ses som en större risk, i gruppen arbetarklass.⁶⁴ Därför skulle ett räntefritt studielån kunna skapa en jämnare rekrytering till högskolan. Dock skulle det vara gynnsamt för alla grupper, men mest gynnsamt för gruppen arbetarklass, och därmed ha möjlighet att skapa en minskad snedrekrytering till högskolan.

Det andra hindret som i studien är specifikt för gruppen arbetarklass, handlar om studieformen på högskolan med mycket eget ansvar. Tidigare i kapitlet med analys av resultaten har det tagits upp att det skulle kunna bero på en skillnad mellan teoretiska och praktiska gymnasielinjer. Jag gör antagandet att de praktiska linjerna är mindre förberedande för högre studier och därmed kan det utgöra ett hinder för eleverna på praktiska program att studera vidare. En möjlig väg att testa skulle kunna vara att på de praktiska linjerna ha mer övning i att exempelvis lägga upp en studieplan för det egna arbetet kan det skapa större färdigheter i eget ansvar. Att ge utökad information på

62 [JAK-medlemsbank](#) *Byt ut ditt CSN-lån till ett JAK-lån*

63 Reuterberg och Svensson 1992 s. 97

64 Ranehill 2002 s. 12

gymnasiet om hur studier på högskolan är upplagda kanske skulle minska inställningen om att det är för svårt att studera på högskola. Informationen skulle dels kunna ske av lärarna på de praktiska linjerna och även kompletteras av möte med högskolestudenter och andra personer från högskolan.

Förslaget om ett subventionerat bostadssystem för studenter är också ett förslag som är specifikt för gruppen arbetarklass. Idag finns ett bostadsbidrag, men inget specifikt bostadsbidrag för studenter. Intervjupersonen konstaterar att det är just kostnaderna för bostad som är den största utgiften och därför skulle det kunna vara ett förslag med ekonomiskt subventionerade bostäder för studenter. Eftersom även studenter kan få bostadsbidrag, vilket många studenter erhåller idag, skulle istället studenternas bostäder kunna vara subventionerade från början istället för att behöva ansöka om bostadsbidrag. Som bostadssystemet är utformat idag är det behovsprövat vilket innebär att det finns maxgränser för inkomst för att bli berättigad bostadsbidrag. Att införa bostadsbidrag för studenter skulle således kunna ses som övergång från ett selektivt till ett generellt system, vilket har de problemen att även de på högskolan överrepresenterade grupperna gynnas.

Sammanfattningsvis krävs mer forskning för hur problemet med den sociala snedrekryteringen ska komma till rätta. Tre specifika områden som med bakgrund i denna studie föreslås för vidare forskning är: studielånesystemet, studieformen med eget ansvar på högskolan och bostadsbidragssystem för studenter.

7. KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor

Berner Boel m.f.l 1977: *Skola ideologi och samhälle* Stockholm: Wahlström och Widstrand

Bourdieu Pierre 1990: *Reproduction* Översättning av Richard Nice London: Sage

Donald Broady 1998: *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg* Uppsala universitet

Erikson Robert och Jonsson Jan O. 1993: *Ursprung och utbildning. Social snedrekrytering till högre studier* SOU 1993:85 Stockholm: Nordstedts tryckeri AB

Esaisson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik och Wägnerud Lena 2007: *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad* Vällingby: Nordstedts juridik AB

Hammarström Margareta, 1996: *Varför inte högskola? En longitudinell studie av olika faktorerers betydelse för studiebegåvade ungdomars utbildningskarriär* Göteborg: Kompendiet

Johansson Hans och Björk Peder 2004: *Studiehjälp -utbildningspolitiskt medel och välfärdspolitiskt mål* Ödeshög: AB Danagårds grafiska

Jonsson Jan O. 1998: *Utbildning, social reproduktion och social skiktning* Edsbruk: Akademitryck

Josefsson Anneli, Unemo Lena 2003: *Utbildningens fördelning – en fråga om klass?* SOU 2003:96 Stockholm: Elanders Gotab AB

Kvale Steinar 1997: *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur

Lantz Annika 2007: *Intervjumetodik* Lund: Studentlitteratur

Nilsson Anders 1984: *Studiefinansiering och social rekrytering till högre studier 1920-1976* Lund: Studentlitteratur

Reuterberg Sven-Eric och Svensson Allan 1992: *Social bakgrund. Studiestöd och övergång till högre studier* SOU 1992:122 Stockholm: Allmänna Förlaget

Muntliga källor

Intervjuer gjorda med nio anonyma intervjupersoner inspelade i Göteborg, Odinsskolan, 2007-11-23 till och med 2007-12-04 (finns hos författaren)

Internetmaterial

Forneng Stig 2002: *Fortsatt social snedrekrytering till högre studier*

(<http://www.hsv.se/download/18.539a949110f3d5914ec800082948/020528.shtml>) 2007-12-28 (kopia finns hos författaren)

Gillström och Foss 2004 *Universitet och högskolor Social bakgrund bland högskolenybjörjare 2003/04 och doktorandnybjörjare*

(http://www.scb.se/Statistik/UF/UF0205/2003I04/UF0205_2003I04_SM_UF20SM0402.pdf) 2007-12-28 (kopia finns hos författaren)

JAK-medlemsbank *Byt ut ditt CSN-lån till ett JAK-lån* (<http://jak.se/>) 2007-12-28 (kopia finns hos författaren)

Ranehill Eva 2002: *Social snedrekrytering till högre studier. En litteraturöversikt*

Arbetsrapport/Institutet för framtidsstudier; 2002:10

(<http://www.framtidsstudier.se/sv/redirect.asp?intLevel1Clicked=&p=1468>) 2007-11-28 (kopia finns hos författaren)

Regeringen Regeringsbeslut 2006-06-14 I:4, 1.1.1.1 Verksamhetsgren grundläggande högskoleutbildning med stödfunktioner Mål 1

(<http://www.esv.se/StatsliggarenApp/OpenFile?regleringsbrevId=9014&visningTyp=1&mediaTyp=0&period=2006>) 2007-12-28 (kopia finns hos författaren)

Bilaga 1

Intervjuguide

Planerar du att studera vidare på högskolan?

Planerar du att studera vidare på högskola eller universitet?

Vill du berätta lite om varför /varför inte?

Upplever du hinder med att studera vidare på högskolan?

Vilka hinder upplever du med att studera på högskolan?

Studiemotivation

Hur känner du inför att studera på högskolan?

Information

Vilken slags information om att studera på högskola skulle du säga att du har?

Stöd hemifrån

Vilket stöd och uppmuntran har du fått hemifrån att studera vidare?

Nuvarande familjesituation

Vilken roll spelar din nuvarande familjesituation för ditt val att studera/ inte studera vidare?

Syn på högre utbildnings ekonomiska och arbetsmässiga utdelning

Vilken roll spelar ekonomin under studietiden för ditt val att plugga/inte plugga vidare?

Vilken roll spelar studiemedlet för beslutet att /inte/ studera vidare?

Hur känner du inför att ta lån? Hur känner du inför att ta studielån?

I vilken utsträckning överväger du att arbeta och tjäna pengar istället för att studera på högskolan?

Vilken roll spelar inkomsten för yrkesval?

Hur ser du på arbetsmöjligheterna som en högskoleutbildning skulle leda till?

Hur skulle hindren för att studera på högskola kunna undanröjas?

Utbildningsaspiration

Att få mer stöd och uppmuntran från omgivningen?

Familjeförhållande

En annan familjesituation?

Högre utbildnings ekonomiska utdelning

Hur skulle studiemedelssystemet vara utformat för att det inte skulle utgöra ett hinder för dig?

Vilken roll skulle ett mer fördelaktigt lån, som har lägre eller ingen ränta, spela för att studera på högskola?

Högskolans arbetsmässiga utdelning

Att det var större chanser att få jobb med högskoleutbildning?

Bakgrundsfrågor

Vad har du för sysselsättning?

Hur gammal är du?

Vad har du för utbildning?

Var är du född och uppvuxen någonstans?

Var är dina föräldrar födda och uppvuxna?

Vilken utbildning har dina föräldrar?

Vad jobbar de med?

Vilken klasstillhörighet skulle du säga att din familj har?

Bor du ensam/sammanboende/hemma hos föräldrar?